

Régi vasalók az Öntödei Múzeumban

Kedves, ötletes meghívó hívta fel a figyelmet arra, hogy a Textil- és Textilruházati Ipartörténeti Múzeum és az OMM Öntödei Múzeuma ikerkiállítását rendezett „A Vasaló Napja” címmel. A Textilmúzeumban látható kiállítás „A simítás trükkjei – trükkös simítók” címet kapta, az Öntödei Múzeumé „Régi tüzek parazsa” címet. A megnyitó ünnepségére október 16-án került sor.

„A Vasaló Napja” két rendezvénye közül az Öntödei Múzeumban megrendezett kiállításról szeretnék megemlékezni.

A nagy hozzáértéssel és ízléssel összeállított tárlat ipartörténetileg is értékes áttekintést ad a vasalók anyagának, alakjának és működésének fejlődéséről. Rendkívül hasznos „tárlatvezető” ezen az általában kevésbé ismert területen az Öntödei Múzeumi Füzetek 12. száma, amelyben a szerzők tudományos alaposággal dolgozták fel a vonatkozó irodalmat, külön hangsúlyt helyezve a mai értelemben vett kézivasalók terminológiájára és a fogalmak rendszerezésére. A füzetet rendkívül szép kiállítása, az ábrák és fényképek művészi kivitele teszi még vonzóbbá.

A kiállítás létrehozóinak érdeme, hogy az ÖM tulajdonában lévő tárgyak mellett magángyűjtemények anyagából is be tudnak mutatni – sokszor ritkaságszáma menő – muzeális értékű darabokat. Ezek közé tartozik pl. a múzeumon kívül *Dóczy Ferenc* gyűjteményében is megtalálható üvegből öntött „vasaló” (simító), ami az általánosan vasalásnak nevezett művelet egyik legrégebbi eszköze.

A kiállítás gazdag anyagából csak példaként lehet néhányat kiemelni. Elsőnek

■ Bárka formájú, sárgaréz vasaló, csavarozott vasfogantyúval, 18. sz. vége – 19. sz. eleje.

a „betétes” vasalók kezdeti típusai közül említendő meg egy vasfogantyús bárka formájú sárgaréz vasaló, valamint egy porcelánfogantyús „ökörnyelv” vasaló (1930 körül). Mindkettőhöz kovácsoltvas betétet használtak, kivitelük esztétikus, igen gondos munka.

Szépek és elegánsak a fafogantyúval készült biedermeier rézvasalók, finoman megmunkált függőleges fogantyútartóval, vas- illetve rézbetéttel.

Érdekes darabok a többnyire öntöttvasból készült ún. tömör vasalók (szabó- és lapos vasalók) és a hevítésükhöz használt „vasalókályhák”. Ebbe a csoportba sorolható a *Mary Pott* nevéhez fűződő amerikai vasaló típus, amelynél ügyes újítás, hogy a fogantyú cserélhető. Leakasztása, illetve rögzítése zárószerezettel történt, ami a könnyebb mozgást és a gyorsabb cserét tette lehetővé, így egy fogantyúhoz gyakran több vasalótest is tartozhatott, aszerint, hogy a vasalandó textíliához melyik felelt meg legjobban.

A szenes vasalók már anyáink, nagyanyáink korát idézik: ezeknél a felhevítést a vasalótestben lévő parázs valósítja meg. Különösen szép példája ennek a megoldásnak az egyik díszes fedéllel ellátott, 19. század szenes vasaló amelynek ábrája a meghívót is díszítette.

A *Fagler* család üzemében, Szegeden készültek a sajátos kialakítású, szenes sárgaréz vasalók. Hajószerű alakjuk, nagy gonddal készült finom kivitelük a hazai ipart dicséri.

A tárlaton olyan ritkaságokat is láthatunk, mint a „kéményes vasalók”, vagy a „Bugolette” elnevezésű porcelánfogantyús útivasaló, ahol spirituszlággal fűtötték a vasalótestet, ami nemcsak vasalásra, hanem fordított helyzetben akár főzésre is alkalmas volt. A nem szénrel fűtött vasalók közül az 1860-as évek vége felé megjelenő gázvasalók, majd a villanyvasalók már a modern idők beköszönését jelzik. A villanyvasaló *Zipernowsky Károly* találmánya volt, aki szabadalmát erre a megoldásra 1890-ben kapta meg.

Végül mint érdekességet meg kell említeni néhány különleges célú vasalót: ilyenek a fodorvasalók, a Hamerli kesztyűgyárban használt „kesztyűcsinosító”

■ A múzeum üvegvasalói, 1910 körül készültek

■ Szenes vasaló díszes fedélzáróval. 19. sz.

vasalók, illetve a művirágkészítésnél nélkülözhetetlen levél- és virágvasalók.

A vasaló jól ismert tartozéka az alátét. Ezekből szinte művészi kivitelű és tervezésű darabokat láthat a tárlat látogatója.

Gondolom számosan vagyunk, akiket meglep az a tény, hogy a vasaló éppúgy esztétikai alkotás és kiállítási tárgy lehet, mint a festmények vagy a gépkocsik. A gondosan és esztétikusan szerkesztett tablósor *Lengyelne Kiss Katalin*, *Klug Ottó* és *Schudich Anna* hozzáértését mutatja, a tárgyak és enteriőrök elrendezése a múzeumigazgató és munkatársai *Káplán György*, *Hajnalné Simonyi Eszter* és *Huszics György* munkáját dicséri.

A „Régi tüzek parazsa” kiállítást az Öntödei Múzeumban a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója, *dr. Cseri Miklós* nyitotta meg, a vendégeket *Ecker Károlyné* a Textilmúzeum Alapítvány elnöke, majd az Országos Műszaki Múzeum főigazgatója, *dr. Vámos Éva* köszöntötte.

2004. szept. 15-ig tekinthetők meg a kiállítások, amit jó szívvel tudunk ajánlani minden érdeklődőnek abban a biztos tudatban, hogy szemet gyönyörködtető, szellemet frissítő élményben lesz részük.

👤 **Burayné dr. Mihályi Erika**